

יוסי גמזו

דַם הַמַּפְּיִים

(סיפור אקטואלי לחנוכה)

ביום שנתאלמנתי, בחנוכה תשס"ג, הביאה בתי רויטל מגן-הילדים בשכונת מגורינו חנוכיה שדוגמתה לא נודמן לי עוד לראות, אותה עיצבה במו ידיה הקטנות עיצוב מפתיע. היה זה פן של עץ שמעליו נסתעפו תשעה זרדים גדומים מגזע מנוסר של גפן. אַרְאָלָה, הגננת הנוטה לאמנות, גילתה זמן קצר לפני חג-האורים כי קבלן מקומי, ניסים בַדֶש, עומד להקים בית-קומות מפואר על מגרש שהיה פעם פָּרֶם, מגרש שהיה מכוסה כל-פולו בגפנים נטושות שקמלו. מי שמפיר את הגפן יודע שהיא מסתרכת לרוחב, מתוך גזעה האנכי צומחת לה אופקית שיפעה של שריגים בדמות מנורה ששָׁלֵל קנים לה וכל קנה פזה הוא פפוטנציה מין פמוט. אראלה, שלמדה תכשיטנות ב"בצלאל", הבינה מיד כי מגרש סבוף-גפנים זה טומן בו אוצר פדגוגי: היִפָּה עם המועיל, מרחיב-הדעת עם הפראקטי, ובפרט שאותו חג, המזדהר באור נרות, ניצב כבר כמעט על ספנו ממש וילדי הגנים נוהגים פאן לקראת יום כ"ה בכסלו להתקין כל אחד חנוכיה המפגינה מקוריות. היא הציעה לקבלן עיסקה תמוהה אך משתלמת: במקום לשכור דחפור שיעקור את הגפנים (מה שהיה אמור לעלות למר בַדֶש בבוכטה של פסף) תבוא פיתה ט', פיתתו של בנה גיא, ובסכום שהוא רק שלישי מְשָׁכֶר-דחפור תכשיר לו שטח למיפלצת הנדל"ן שלו העתידה לצמוח על קברן הלא נודע של הגפנים העקורות. כך יִהְיֶה מר בַדֶש ממגרש חלק וטוב, מְשָׁטַח של עפר מגולח למשעי משלדי עזבונו של הפרם, וכך יתוֹפֵף לקופת פיתה ט' סכום של דמי חנוכה ממר בַדֶש, תמורת הרחקת שָׁלֵל-גפנים מיותר זה (שֵׁיש בו חומר-גלם להרבה חנופיות).

אמת, חנוכיה שהותקנה מְשָׁרִיגִי-גפן אינה מוצר סטנדרטי פחנוכיה קנויה. אין בה סימטריות, אין בה ברק מתכתי, אם של בדיל או של פסף – אך יש בה עדות למידת דמיונו היוצר של הטבע עצמו. נכון, גידול הגפן מן הסתם אינו פולל לימוד תכשיטנות ב"בצלאל" כמו של אַרְאָלָה. אך גם פּפּוֹל דגול כמו הנרי מור או ג'קוֹמְטִי עוד יש לו מה ללמוד מעַרְבֵּסְקוֹת פיתולן של דְלִיּוֹת הצמח המופלא הזה, המיתי, שכבר שָׁמַח לבב אנוש לנח וללוט. מה גם שגפן נְמִיִּית בין שבעת המינים שפורכה בם ארצנו ואין לנו חג יהודי שאינו מתבסס מיינה המתוק.

כך או כך, כאמור, גם בתי רויטל הביאה אותו יום חנופיה מענפי גפן מגן-
אַרְאָלָה אל ביתנו בשכונת גילה מבלי שיעלה אף לשניה אחת בודדת על
דעתה או דעתי כי בו-בזמן, הרחק, בערוצו של ואדי תלול קירות גבוהים
של סלע, ימצא בעלי, סרן עזי עילם, את מותו במרדף הפאטאלי אחר
מחבלים שניסה לחסל שם עם צביקה, סגנו לפיקוד.

מאז חלפו כבר שש שנים, בתי פיום בת עשר, ואני לא נשאתי, גם לא
מתכוונת, ושתינו מכתפות, כמו משפחות רבות של שכול, את נטל
היתמות, האלמנות ואותו פצע שלא מגליד אף פעם גם אם יש תמימים
גמורים הסבורים שהשנים הן משפך-פאב שיש בו, כמו חוסם-עורקים
מנטאלי, לעצור את הדימום. בתי, נסתבר, מוסיקאלית מאוד ובכך, גם אם
חלקית, היא מפיגה את תיסכוליה. נכון שצלילים (ואפילו אם הם
ההארמוניים מפל) אינם תחליף לדמות של אב, אך כמו שאני מסיחה את
גון בדידותי בטרדות המקצוע (רופאת-ילדים ב"הדסה" עין-כרם) כך היא,
על קלידי הפסנתר. רשמתי אותה לאקדמיה על שם רופין, ללמוד יסודות
ההארמוניה (היא מראה סימנים של פשרון הלחנה וגם זאת מין תחבושת
אישית). בחופשת-הקיץ האחרונה לקחנו טיול מאורגן לפטרה, היא ואני,
פמחה לחלום נעוריו של אביה המת. עזי אמנם לא זכה בחייו להעיף בו,
בפלא זה, עין – אך שתינו, אשתו ובתו שהותיר כאן, חזינו באטראקציה,
איך אומרים, "גם בשבילו".

עוזי גדל, כמו רבים בני דורו, על המיתוס ההירואי-אובדני ההוא של
פטרה, זה של המאצ'ואיזם של אותם עזי-הרוח שעברו לא-חוקית את
הגבול והגיעו לשם (ולרוב לא חזרו). אך מאז השלום עם ממלכת ירדן,
ניטלה מרבית הנופך הרומאנטי מאתר זה. פטרה אמנם היא מעבר לגבול
אך זה גבול שבאוטופוס נוח, רפוד-מושבים, ממוזג ומהיר, חוצות אותו
פיום קבוצות-תיור בלי שום סיפון. למען האמת לא צר לי כלל על מות
המיתוס שלא הייתי כלל שותפת לו גם כשפרח. יש באוצר הסלנג שלנו, עד
היום הזה, צירוף-מילים מופרך שמקומם אותי כל פעם. מה זה "גדול
מהחיים" כמו שאומרים אצלנו? הרי סופסוף אין שום דבר גדול מהחיים.
לוא היו כל עמי העולם מפנימים זאת לפני כל עמות בשדה-קטל, אפשר
מאוד ששדות-הקרב שעל פלנטה זו, שבה אנו רוצחים ונרצחים יום-יום
בלי הרף, זרועים היו מזמן בזהב דגן משבית רעב, במקום בטורי מצבות
כמו של עוזי שלי הטמון תחת אבן אי-שם בחלקה הצבאית שבבית-
הקברות ששדד את חיי.

פטרה, המסותתת כל-פולה באבן נופית, כוללת בתחומיה קאטאקומבות
נסתרות. כשנכנסנו לאחת מהן אמרה בתי לפתע: "אמא, עכשיו, שרק שתי-

נו לבד פה, תשמיעי לי, אם לא איכפת לך, צליל בודד של do". עשיתי איפוא פרצונה ופלטתי do שנשמע די פאלצטי. הוא פרח משפתי כגוזל מקינו שבקושי מצליח לעוף. "אל תפסיקי!" קראה רוויטל והוסיפה ל-do שלי sol מתוך פיה. שני הצלילים נתעמתו זה מול זה, מרעידים שם אדוות של הדים. ואז, בעוד שתינו פולטות, כנזיר הינדואיסטי את לחן ה"מאנטרה", את ה-do שלי וה-sol שלה, נצטרף בפתאום עוד צליל. זה היה mi שקט אך ברור בתכלית, אף כי לי עצמי ברור היה שמהו נסתר כאן: אם היינו בנקרה ההיא רק שתינו לבדנו, מהיכן בא הקול הלישי, הנוסף? מי פלט את ה-mi ההוא, מי? רוויטל, שכבר למדה באקדמיה על שם רובין, הסבירה לי: "אמא, אין שום מיסתורין כאן, זה מין צירוף אקוסטי שקוראים לו over tone. תופעה די טבעית, אם לסמוך על דברי המורה להארמוניה שלנו". והוסיפה מיד, בקריצה ממזרית: "אם זוכרים שהטבעי הוא בנו החורג של העל-טבעי..."

בלילה, כשחזר האוטובוס לירושלים, עצר אותנו מול חברון מחסום צבאי בפביש. חייל שלנו ושוטר מן הרשות הפאלאסטינית עלו על פלי-רכבנו וקראו בקול נרגש: "נוסעים נכבדים, אם נמצא ביניכם איזה דוקטור, יואיל נא לומר זאת. יש כאן עניין של חיים או של מוות. אם יש כאן רופא – שיקום!"

קמתי מיד, מבוהלת קימעה אך כפויה בשבועת-היפוקרטס. זו הפופה על רופא לרפא בלי לשאול לזהות נזקקיו.

- "איזו רופאה את?" שאל החייל בחופזה והציץ בי, מתוח.
- "רופאה פדיאטרית", אמרתי מיד אבל הוא, מסתבר, לא קלט. כך שמיהרתי לזרוק לו מיד, כמו גלגל-הצלה לטובע, תרגום-בגוף-הסרט: "דוקטורית לילדים." כאן ניאורו פניו כמו אירע לו פתאום נס-פך-שמן שפלל לא ציפה לו: "יותר טוב מזה לא יכול כלל להיות", והורה לי לבוא אחריו.

- "מה עם בתי?" שאלתי, "ומה עם האוטובוס?"
- "שניהם יחפו לך כאן עד שנגמור", נזדרז החייל להבטיח.

הרגעתי איפוא את בתי שאותות-דאגה כבר ניפרו בפניה ותיכף שמעתי את קול הנהג: "לא נזוז בלעדך, גבירתי." זה, החייל שירד לפני וצעד על הפביש לוט-החושך, האיר את דרפי בפנס שחבר לקרני אורות-הדרך של קדמת האוטובוס. כשלוש מאות מטרים מאור פנסיו של האוטובוס נתקלנו בפתאום בדמות רועדת. משהו דק, גבעולי ושביר כמו קנה-סוף על שפת ואדי גואה. את הואדי יצגו דמעותיה שלא נתלוו, במוזר, לשום הגה. כמו איזה סרט אילם עם קלוז-אפ ועם מתח אך לא עם פס-קול. היא חיכתה

לרופא, נתחוויר, כבר קרוב לשעה, אבודה ונואשת (איך היה צץ לה רופא בשממה הררית ולילית זו פתאום?) אבל אם, כדברי החייל שחיפש לה רופא ולפתע נתקל בי, "יותר טוב מזה לא יכול כלל להיות", כלום גם לה צץ בואי כמין נס? תשובה ודאית לא היתה לי, גם זמן לא היה לבירור התשובה. מה שהיה לי, היה לי מאוד, הוא לחץ-החירום של חובתי המדיצינית. היצצתי איפוא במראָה מכמיר-לב זה של רטט הדמות הדומעת. ידיה לפתו חבילה של סחבות פילדה החובקת בופה. עד מהרה, פשהחלה אותה הבופה להשמיע קול בכי, נגלה גם תינוק חנוור ואנמי: ילדה של אותה הילדה...

כיון שמשפחת הורי זכרונם לברכה מוצאה ממצרים, יכולתי לדובב את הורתו המפוחדת של הפספוס שלא חדל לדמוע כמו אמו. היא מסביבות אל-בורג, סיפרה. לא ממש מן הכפר, קצת מחוץ לו. מה מיקומו של אותו ה"מחוץ לו"? – את זה התחמקה מלומר. אל-בורג, חור נידח, לא הרחק מסמוע, הלא היא אשתמוע הקדומה, המקראית, היא כפר עתיק בדרום-מערבו של הר חברון, ואיך הגיעה עד סביבות חברון משם – פליאה היא. הילד חולה וכבר בן אחד מת לה עוד קדם, אמרה לי בככי. יש במאדינת-ח'ליל (היא חברון) אמנם דוקטור, אך לא בשבילה.

- "למה לא בשבילה?" הזדרזתי לשאול.

- "כי בלי כתובת, בלי רישום, בלי תעודות את לא נחשבת."

- "נחשבת למה?"

- "לאדם, היא גונחת, "ולנו אין שום כתובת, אין שום בית, כמו חיות."

- "איך זה?"

- "אנחנו גרים במערה. עם אבי ועם בני, היא אומרת.

- "ובעל? אין לך בעל?" כך אני, וכבר נכלמת.

- "לא, היא עונה, "הצטרף לאל פתח. ונורה. מרובי הגאווה."

לכאן, אל המחסום הזה על כביש חברון-בית לחם, הגיעה ברגל, עם בנה בחיקה, בין הרים, ואדיות, שדות-קוצים. מישהי, אשת בן-דוד מסמוע, הציצה בבנה ואמרה לה: "איסמעיל מני יא סאנא, לפני שימות לך הבן השני תלכי אל הגאווה ותשאלי על המוסתשפא (בית-החולים) שקוראים לו 'הדסה', ששם מקבלים כל חולה. הילד משתעל וכל שיעול שלו משמיע צליל של קונבולזה (פצצה) שיוצאת מקנה של תותח-ראמאדאן. מי מגדל ילדים בניקרה אפלה וטחובה שם בואדי? רק מטומטם שמלבד חוסר-מוח גם יש לו, מלעון, חוסר-לב." רק שקל להיות חכם אם יש לך דירה וכתובת. לה ולאבא שלה אין לא זה ולא זה, פוצצו את ביתם. כבר כמעט שנואשה

מהצלת חיי הילד אבל אבא הביא לה מחירֶבֶת סוּסְיָא (ולא בלי תשלום מפולפל) אחד, רופא-אליל ומכֶּשֶׁף של הוֹקוּס-פּוֹקוּס, שלדבריו רק הוא בלבד יציל את בר-בטנה. זה, הקוסם, שמרגע ראשון לא נתנה בו אָמוֹן, היא אומרת, הדליק את האש בַּטְבוֹן שעליו היא אופה את הפיתות יום-יום. מֵעַל לאש לִבֵּן היטב פרסת-ברזל של פרד, עד שדָּמְעוּ עיניו שלו עצמו מרוב החום. פשראה זיק-חֶשֶׁד בעיניה ציווה שתרוץ ותביא מן הוואדי דלי של מי-נחל לצורך המשך הטיפול בְּעוֹלָל האומלל. עד שחזרה עם הדלי כבר מְלֹאָה הסביבה שוועותיו של הילד. נִרְאָה כי ניצֵל ה"רופא" את עובדת הַעֲדָרָה והפיק את זממו. "זממו" הוא מגע הפרסה שלופנה בשלהבת האש הַבּוֹעֵרֶת, זו שהצמיד מכֶּשֶׁף נטול-לב זה לעור התינוק החולה. "מֵאֲפֹהָ (מְכֹוָה) היא ריפוי רב-תועלת," אמר לה אדון הוֹקוּס-פּוֹקוּס (תועלת רבה לרופא-האליל, אם לשפוט על פי גובה שכרו). "רוצח!" צרחה על אותו מְעַנֶּה-אומללים שעניו רק לְבָצֵעַ. אך אבא סטר על פניה: "שְׁתַּקִּי!" ושילם ל"רופא" את שכרו. הוא באמת האמין ש"ריפוי" מסורתי זה יבריא את הילד, מה שמרָאָה כי ימי-הביניים חלפו מן העולם פולו אך לא מִהָרַחֵב חברון. היא עצמה, כל הלילה, ישבה עם הילד, עָרָה, מייבבת כמוהו. מרחה על חזהו מישרת-עשבים שרקחה ידעונית מְאָל-בוֹרְג': בְּלִיל של שורשי וְלִרְיָאָן ושל צמח-מֵרְפָא מְדַבְרִי, אֶלּוּ-וְרָה, כְּתוּשׁ בּמִכְתֵּשׁ וּמְהוּל בְּקִצֵּת סְאֲמָנָה (חמאה ביתית מוֹתְכֶּת), להקל על יסוריו. עד שיצא שָׁם רופא-האליל נרדמו העולל ואביה: זה – ללא כסף, וזה – ללא כוח, אפילו לא כוח לבכות. רק היא, כחיה שאינסטינקט אֲמָהִי להציל את גוֹרָה מְפָעֵם בה, ברחה עם אור-שחר ראשון, בעוד אבא יִשֵּׁן, התינוק בחיקה.

הוריתי לחייל שפנסו האיר את סְאֲנָא להכניסם, אותה ואת ילדה, לְאוֹטוֹבּוּס. נהג כְּלִי-הרכב צוֹנָה להדהיר את רְכִבּוֹ ל"הדסה" עין-כָּרֶם, איש מנוסעיו לא גילה התנגדות והתחלנו לדהור בפול-גאז. לא היה איתי שָׁם שום מיכשור בית-חולים בטיול זה שלנו לְפִטְרָה, וטובת החולה הקטן לא הותירה ספק: רק טיפול בית-חולים. מיד בהגיעי למחלקה הפְּדִיאָטְרִית ביקשתי מִבְּתִי כי תחפה במסדרון. אני עצמי עטיתי כבר חלוק לבן, סטרילי, גוררת אל הקליניקה את סאנא ואת בנה. דבר ראשון מיהרתי שם למדוד את חום הילד, קורבן "ריפוי" הברברי של מר הוֹקוּס-פּוֹקוּס, רופא-האליל. לאור הניאון, וכעת מְקָרֹב, נחשפה לי זוועת אותה "מֵאֲפֹהָ". כך מחתימים אות-קניין על גוף תִּישׁ (ותיש, פְּזִכּוֹר, הוא השעיר לעזאזל). מראָה הפוּוִיה על עורו של הילד גרם לי מיד לצמרמורת. היתה זו עדות מחרידה של סאדיזם, אומצה של בשר ושל דם. היא שימרה את צורת הפרסה כמו מנהג חייתי זה את קוצר-הדעת, את כל מחשְׁפֵי הטימטום הפאגאני, את כל אִפְלַת הבורות. סאנא חֲמָאֵמִי, זה שְׁמָה המלא של האָם,

התייפחה מולי חָרֶשׁ: צביה רדופה, מבועתת ממה שצפוי לו לעופר הרך. מְפֹלֵס-החִימָה שְׁפִי שֶׁב וירד, מְתַאֲפֵס לחמלה מתוספלת. מְפֹלֵס-הכִּסְפִּית, בְּמִדְחֹם הַקּוֹדֵחַ, טִיפֵס בפי-טבעתו של התינוק אל על. מאוחר קצת יותר, להיבהוב הניאון החיוור כמו פניה של סאנא, נגלו לעיני, בחדות משוועת, גם יתר הסימפטומים, כְּמִסְדֵּר-זִיהוּי פְּלִילִי: שיעול, הפרעות-נשימה, הֶעָדֵר-תִּיאֲבוֹן וְכֶחְלוֹן-הַשְּׁפִתִיִּים. יותר מכל אלה קרע את לבי השיעול שחזר ותָּכַף. הֶרְתַּחְתִּי, מתוחה מאוד, מחט-מְזַרְק בּוֹהֶקֶת (פְּנִיצִילִין וִסְטֵרֶפְטוֹמִיצִין) ופִּילִלְתִּי, הַפְּעַם אֲנִי, לְגַס רפואי שיצדיק את אותה ישועה על-טבעית שְׁתָּלוּ בִּי, הֵן הַחֵיִל שֶׁעָצַר אֶת הָאוֹטוֹ וְהֵן הַיִּלְדוֹנֶת-הָאֵם.

עיניה של סאנא ליוו את ידי העושות במלאכה, כמין אמבוש. כל יחוליה נתלו בנוזל הנגרע מְחֻלָּל המזרק. כשמרחתי פְּלוֹרָאם-פְּנִיקוֹל, לשיפוך הפאב, על זוועת אותה "מֵאֲפֹה", ביקשה שאשוב ואמדוד את חומו של הילד, הילד בער. אפילו ברמז קלוש, בהסבר פופולארי לבור מדיציני, כלום לא גיליתי לה, כלום מאותה אבחנה שעלתה בי מיד. מה שזיהיתי, זיהיתי ברורות וממנו יְגוֹרְתִי בעצם, היה מה שְׁקָרָן-הֶרְנֵטָגֵן גילתה כשנלקח התינוק לשיקוף. אֶמְפִּיאָמָה, מין סוג של מצבור מוגלתי בין קרומי ריאותיו של הילד. סיפוך מן הסוג המוכר, הנפוץ במקרים של דלקת-ריאות. חיטאתי מיד בפיסת צמר-גפן סְפּוּג-יֹד את עורו של אומלל זה, ממש במקום שתחתיו נתגלה לי, בְּרֵנְטָגֵן, מצבור-המוגלה. אף שנוסיתי בכך לא אחת ויָדִי היתה יד מיומנת, עצמתי עיני אינסטינקטיבית שעה שהמחט חדרה לבשרו. שלושה CC לִידוֹקָאִין, הרדמה מקומית מאסיבית, אלה היו אמורים, אם בכלל, לִמְשֵׁשׁ את בואו של הַגָּס. עכשיו העברתי משמאל לימין, כלפיד במירוץ-שליחים קריטי, מזרק מחוטא וארוך עוד יותר, שִׁיחֲדוֹר בין קרומי-הריאה. תיכף שאבתי אל פְּנִים-הַמְזַרְק את נוזל תמציתו של החולי. גוֹן-הַמוֹגְלָה הַלְבֵן-צֶהֱבֵב כמו נוקז מן הילד, אט-אט.

- "זה בטוח, הלחיתה לי סאנא, נפחדת, "שהוא, המספין, לא ימות לי?"
- "סאנא, נטלתי את יד-הקטינה שלה, "אל תדאגי, יהיה טוב."
- "אני אשה פשוטה אני. סתם באסיטה, יא דוקטור."
- "מה זה אומר?" לא הבנתי לאן היא חותרת, רועדת כולה.
- "זה אומר, התאמצה לבטא זאת כאילו לפלוט מגרונה איזה פִּיח, "שיש דברים רעים שמפחידים אותי נורא..."
- "מה למשל?"
- "למשל, נלחצה אלי, "עין הרע, דוקטור. עונש."
- "עונש על מה?"
- "על החטא שחטאתי והוא משלם עליו, הו א..."

- "הוא. מי זה הוא?"

- "זה הילד שלי. הוא חולה בגללי, גברת דוקטור. מה שעשיתי אני זו סיבת הקללה שרובצת עלינו."

- "מה כבר עשית?" לא הצלחתי לתפוס, "ועל מה את בכלל מדברת?"

- "על מה שקרה לי מזמן ורודף אחרי כמו מין שד עד היום."

- "סאנא, מספיק לדבר בחידות, פתחי פיה ותגידי לי דוגרי: מה העניין? מה רודף אחריך? אני מקשיבה לך. דברי."

היא צנחה על גבי הפיסא הסמוך וחידשה את בכייה שמקודם. רק לאחר שהשקיתי אותה בכוס מיים פתחה את לפה. היה זה, סיפרה, באותה מערה של אביה, שלה והילד. פארס, אביה, נחר שם בפנים נחרת-צהריים שליווה. שקט רוגע אפף את הוואדי, קצת קר אך לא זכר לגשם. היא עצמה בישלה באמיה על אש-גחלים, משגיחה על בכורה שניעור. ראמי, הבן השני שפרגע הזרקתי לו מה שהזרקתי, עוד טרם נולד אותה עת אף פי שמו כבר ריחף בחלל, כגורל. בשם זה עצמו נתקרא, היא אומרת, גם בנה הראשון, המנוח, זה שאיתו נפתחה הקללה הרודפת אותה עד היום. ואז, בלי התראה, נשמע קול ירי מן הוואדי: צרור אחר צרור של חימה אוטומאטית מפה ריקושטים של הד. "זה הם, ננער אביה משנתו פדב מיוחד זה, "או הזאהוד או אנשי הליגיון. מזנבים באל פתח. סימן נאחס..." היא פלום לא שאלה, היא כבר ידעה, היתה מורגלת: משחק-השינאה הוא משחק עקלקל ופתלתול, כמו שבילי הר חברון. לא רק הזאהוד והאל פתח אויבים בדם הם, גם הליגיון של מלכות אל-אורדון לא חדל לירות אש על שניהם. זו הסיבה, סח אביה (בפני בעלה, טרוריסט חמום-מוח, נמנע היה מפל פולמוס פוליטי או צבאי) שבספטמבר שנת 70 הופו הפאתאחיסטים באש ליגיונו של המלך חוסיין שטבח בהם בלי רחמים. הגיעו דברים לידי כך שאנשי עראפאת שברחו מערבה חצו את מימי הירדן ונשקם המוגבה צץ מעל ראשיהם, בעוד שפתייהם ממלטות זעקות-לעזרה לאויב שמנגד. "אישראיל!" זעקו אל קווי הזאהודים, כאילו אישראיל טובה להם מאל-אורדון...

שוב נורו יריות. היא חיפתה באימה בלי לדעת למה לצפות שם. הילד לטש מול עיניה שתי אי-הבנות נוצצות, את עיניו. בפך חמלה אמהית, פחיה מגינה על גורה טרוף-הפחד, נטלה אותו בין זרועותיה, חולצת לו שד בתקווה פי ישקוט. אך פתע, באותה פתאומיות בה חל כל הולם, החשיך זוג צללים את פתחה של אותה מערה וכך נשק ניצת. שני מחבלים נתפרצו אל הפנים האפל, מתנשפים כמפוח. "נאג'י שולח לך ד"ש, סח אחד מהם, "הוא בעמאן. שלומו טוב." היא הצליחה מהר להסתיר את שדה החשוף אבל לא את ההלם. מנין ידעו שהיא כאן, דווקא כאן, הרי יש פה הרבה מערות. ומנין ידעו שאכן אשת נאג'י היא, מי הם ומה רצונם כאן? רגע

תלתה באביה מבט של תמיהה, של קריאה-לעזרה. אך פֶּאָרְס הזקן, אָמוֹן
 על צֶפֶן-הַפְּנוּעַ – זה המחניף לְחֶזֶק מִחֶשֶׁשׁ פֶּן תּוֹנַחַת עליו נחת זרועו –
 מיהר והזמין את פורציו שפלושו לו כְּפִיל לחנות של חרסינה: "תִּפְאָדְלוּ,
 אַנָּא, בְּרוּךְ בּוֹאֲכֵם תַּחַת צֶל קוֹרְתֵי הַדְּלָה"..."
 כאן נשמעה צעקה פולחנית, מִבְּחִוּץ, מעומקו של הַוְּאָדִי, זה הנפתל לרגליו
 של ההר שאותה מערה בצלעו. "צאי מיד החוצה, יא אשה!" שאג קול
 גָּבֵר, "יודעים שאַתְּ שֵׁם, חבויה בְּנִקְבָּה זו ממש כַּעֲכָבֵר בחורו." אף להסס
 לא היה לה סיפּק. או לדחות. או למחות. או לברוח. קִנְיָה-מִקְלָעוֹ של אותו
 מחבל שנגח בגבה מאחור, נילוזה לו מיד לְחֶשׁוֹ הנבעת של ההוא, בֶּן-זוּגוֹ
 הסמוך לו: "יאללה, תצאי אל הַפֶּתַח, אשה, ותניקי את בְּנִיךָ. שִׁירָאוּ..."
 -"הילד?" בקעה זעקה מגרונה, אך ההוא כבר חסם לה את פיה במלוא כֶּף
 ידו שהדיפה ריחות של זיעה ושל שמן-רובים.
 -"כֵּן, עִם הַיֶּלֶד!" נהם, "למה אלה, הַתְּסִים ההם, הַיָּאֵהוּדִים, לא יורים על
 תינוק ועל אֵם, אז שניכם תשמשו לנו קיר של מגן..."
 שוב חזרו הקריאות מתחתית המידרון, מעומקו הסמוי של הַוְּאָדִי. הפעם,
 שעה שיצאה עם הַבֶּן אל הַפֶּתַח, קלטה עוד מילים. "ראית שני גברים
 מסתתרים באחת הַנִּקְבוֹת?" נצטעק אותו גבר. מכאן נתפרש לה כי אין
 הוא בטוח אִם שני המחבלים אמנם אצלה, בַּמְעָרָה.
 -"לא," צעקה אליו, "כלום לא ראיתי. הייתי בְּפָנִים, יא חאוואג'ה..." ההוא
 שם, למטה, נמלך בדברים עם רַעוֹ, בְּשַׁפְתָּם הזרה. אך כאן, במפתיע,
 הוֹבְהַר לה שדווקא ראה, וּמְבִין, ויודע. "ראינו," צעק, "איך שניהם נכנסו
 לַנִּקְוָה שְׁלָךְ, שְׁקֵרְנִית..."
 מכאן, ממש מרגע זה, הוֹאֵץ פתאום הַקְּצָב. קצב הדם הפועם בצדעיה וקצב
 כל מה שקרה. "תסתלקי מהפֶתַח לפני שניָרָה, לא מקום בשביל אמא
 וילד..." שני הַיָּאֵהוּדִים, באצבע על הַדָּק, קצבו לה אַרְכָּה, שתזוז.
 -"אין כאן איש," עוד הספיקה לצעוק, מבועתת, "תבוא ותבדוק פֶּה, יא
 סִידִי." אך כבר היה זה, הנחבא בצילו של גבה, מְשַׁפְּדָה בְּנִשְׁקוֹ. מה שליחך
 את עורפה מאחור כפרסה מלובנת, כִּ"מֵאֲכֹהָ", היו אִיוֹמִיו: "אִם תּוֹזִי,
 שרמוטה, אִירָה גם בִּילֵד, גם בְּךָ..."
 -"אמרתי לָךְ: זוֹזִי מִשֵּׁם!" נשתאג היאהודי ההוא, מן הַוְּאָדִי, "תראי, גם
 אני, גבירתי, אבא. חבל לִסְפֵן גם אוֹתְךָ, גם את בְּנִיךָ..."
 היא שמעה, עד צמרמורת שמעה, אבל לא את קולה שהִפְגִיעַ "רק רגע!" כי
 אִם את מִפֶּץ אותו צרור שִׁיָּרָה בו ההוא המוסתר בַּגָּבָה.
 זה, היאהודי, צנח פתאום ארצה על פני ערוצו של הוואדי בעוד חֲבָרוֹ משיב
 אש אך גם הוא נתמוטט בתוך רגע, יָרוּי. אֶלְמֵלָא נחרטו בלִבָּה מילותיו של
 ההוא שאמר שהוא אבא, לא היתה מתייראת מְנַקֶּמֶת הגורל הפרוכה אַחֲרֵיהָ
 כְּצֵל.

- "מה פירוש כמו צל?" לא הבינותי מה היא סחה.
- "ממש באותו ערב, דוקטור, מת לי בני הבכור... ניסינו הכל, מכשפים, ידעונים, רופאי-אליל, עשבי-מרפא, כלום לא עזר, הוא מת לי. לפני כשנה, במירדף של יאהוד, נהרג לי גם נאג'י, אביו. עכשיו תורו של ראמזי השני, אמרה, דומעת, "בגלל אותה קללה שנדבקה אלי, מאז..."
- "סאנא, אמרתי לה, "סאנא, זו שטות. סתם אמונה טפלה, ואין בין זה לזה שום קשר."

- "קשר עם מה?" שאלה נואשות.
- "עם הילד הבכור ועם נאג'י. הם מתו במקרה וכל אחד מקרה אחר פה. אין כאן קללה ואין עין רעה ואין נאכס, זה הכל חנטאריש."
- "את לא תופסת, דוקטור, סיננה בין דמעותיה, "אין בעולם מקרים, הכל מפתוב (נקבע מראש). רימיתי את ההוא, את היאהודי שצעק לי לזוז עם הילד, שלא נפגע. גם אני, גבירתי, אבא, אמר. אפילו פניו, כשהיה כבר הרוג וירדנו למטה לואדי לראות אם אפשר להוציא מכיסו וכיסי חברו קצת שלל, הביטו עלי במבט כזה נאכס, האשימו אותי, גזרו עונש. עין רעה, ובפרט אם זו עין של מת, מטילה בך פישוף..."

- "איזה פישוף? המתים לא רואים כבר שום כלום, הזדרזתי לומר לה.
- "לא, גברת דוקטור. סליחה, את טועה. הם רואים ונאבוהם. הכל 'מאן חאפר חופראתן, אומר הפיתגם, 'לאחיהי, (יעני, מי שחופר בור לאחיהו) 'נאקעא פיהא' (הוא עצמו נופל לתוך הבור)."
- "אז מה מצאתם בכיסם של המתים?" שאלתי.

- "זה לא אנחנו שמצאנו, מיהרה לומר. "זה אלה שירו בהם ישר מתוך הפתח שבשבילם אני ובני שימשנו קיר-מגן." רגע אחד נשנקה בשתיקה וגמעה לאיטה מן המיים. "רק לאחר שהשקט חזר אל הואדי ירדנו איתם. הם לא התנגדו שאני ואבי נצטרף לפשיטת-השלל שם, רק שידענו מראש שאם יש שם דבר-ערך יקחו אותו הם."
- "היה שם דבר-ערך?"

- "עוד איך, גברת דוקטור. אחד מן ההם שליוונו מצא בתרמיל הצבאי של אחד היאהודים מכשיר של קסמים."
- "איזה מכשיר?"

- "הם קראו לו 'אל קאמרה'. משהו לוקסוס. פאראנג'י. אבא שאל אותם מה זה ואלה ענו לו במילה כזאת זרה: 'פולארוואיד'. אני אשה פשוטה אני, רק באסיטה, יא דוקטור. אבל הבנתי שם שזה יקר, יקר מאוד."
- "אז איך זה ה'אל קאמרה' הזאת קשורה, שאלתי, "לקסם, לכישוף, לכל אותם ההבלים?"

- "קשורה מאוד ואין בזה שום הבל, גברת דוקטור, פי תיכף האחד מהם לחץ שם על כפתור בגוף של ה'אל קאמרה' הזאת, מכשיר-הקסם, שמתוכה

יצאו סָנָאָר (תמונות) של המתים.

- "למה היה להם צורך בכלל בתמונות של מתים?" השתוממתי.
- "בשביל להראות – כך הסבירו לאבא – לאלה ששלחו אותם, שלא שלחו לשווא. רק מה, זמן קצר לאחר שהלכו נתקלו שם באמבוס יֵאָהוּדִי, ככה שפמו בפיתגם הם נפלו אל הבור שחפרו בעצמם. רק לאחר שיצאו היאהוד מן הואדי ובא כבר הערב, הרבה אַחֲרֵי שחזרנו לתוך מערת-מגורינו בהר, ירד לשם אבא שנית בתקווה שימצא על גופות הַיֵּאָהוּדִים מה שנשאר אם נשאר שם דבר-מה שעוד לא שדדו רוצחיהם. רק מה, אותה עין רעה ואותו מזל נֶאֱכָס איכזבו גם הפעם: שתי הגופות לא היו שם, כאילו חטף אותן שֵׁד מיסתורי. אבא אמר שוודאי נאספו על ידי חבריהם עוד מְקוּדָם, כך שיצליחו לקבור אותם כמו שְׁדֵת-מוֹסָה דורשת מהם. ואז, ממש בְּרָגַע שעמד לחזור הביתה, הִבְרִיק דבר-מה באור-הדימדומים מול שתי עיניו. היה זה ריבוע קטן של קרטון שֶׁנִּשְׁמַט לְצֵלָם בלי שחש בו, למה שתיכף החשיך שם ושני היורים מיהרו לבסיסם. אבא לקח אותו בלי היסוסים וחזר לניקרה שְׁבָה גרנו (בלי להבין מה שיש לו בְּיַד ושכבר מנבא לו רעות). רק בשעה שקירבתי אליו את ה'לוקס' השחור מרוב פִּיח ראינו את מה שהיה בְּרִיבּוּעֵ הַהוּא וְהִתְחַלְנוּ לרעוד. היתה זו תמונת הגופות של אותם הַיֵּאָהוּדִים ששוב לא היו שם, לא בִּמְקוֹם שְׁנוּרוֹ וצנחו על הארץ ולא בְּחַיִּים, רק באותם חלומות נוראים שפקדו אותי כל אותו לילה. 'הפל עֲלָא חָסָאָב, יא מְלֵעוֹנָה', קראו אלי שתי הגופות, 'יש חשבון'...

"בבוקר הלכתי לִפְפֹר, לְאֶל-בּוֹרְג', אל אותה ידעונית שהזכרתי. זאת שלימדה אותי איך שרוקחים בְּשִׁבִיל 'מֵאֲפֹה' מישרת-עשבים. אמרתי לה: 'יא ח'אֲלֵתִי, יש לי פחד על הילד. שתי רוחות-מת שחלמתי הלילה פישפו לי עליו מזל נֶאֱכָס'. תקעה ההיא עיניים בתמונה של הַיֵּאָהוּדִים, זאת שקירבתי אליה בְּיַד שרועדת לי כאן עד עכשיו. אמרתי לה שבתמונה הם דומים כמו אבן אבל בְּסִיּוּטִים שלי הם עוד חיים מאוד. ואז, פשרק שמעה איך שהינקתי את הילד ואלה הִסְתַּתְרוּ לי שם מאחורי הגב, אמרה לי: 'יא בִּינְתִי, שְׁמֵרִי אותה טוב את תמונת המתים, כמו קמיע. שום מזל נֶאֱכָס לא יפגע בָּךְ פֶּלַע עוד את שומרת עליה חזק'. ככה הבטיחה אותה ידעונית אך גם זה לא עזר, גברת דוקטור. עובדה שהבכור וְאֲבוּהוּ כָּבֵר מתו לי בין הידיים גם הם..." היא שלפה מִמִּפְתָּח-שְׁמֵלֵתָהּ הַבְּלוּיָהּ איזה צרור מְלוּפֶף בְּחוּט-צמר. פלום לא הבנתי מִמָּה שביקשה להראות לי, כולה בעתה. בצרור היתה שקית ובִּשְׁקִיתִי הִיָּה ה"פּוּטוּ" של שתי גופות ההרוגים ההם, מן הַיֵּאָהוּדִים. היצאתי בְּתַצְלוּם וכל דְּמֵי קפא לפתע. עוזי שלי, סרן עוזי עֵילָם, שכב מת שם, עֵם צבִי'קָה, סגנו.

הדחף הראשון, החייתי, האינסטינקטיבי, היה לחנוק את הניבזה הזאת בשתי ידי. לא לטפל בו בבנה שום טיפול, שיסלח לי אדון היפוקרטס. רק בגללה אין לבת שלי אבא ולי את האיש של חיי. אבל תיכף זכרתי את כל סיוטי-האשמה שלה, כל הקולקציה. זה שגם היא אלמנה, אם לילד בלי אבא ואם שפולה. אולי, אם לא אנהג בה פרופאה, רק כנוקמת, יוכפל השכול שלה גם עם הילד השני.

- "את יודעת?" אמרה לי מבלי שתקלוט מה עובר בי ממש אותו רגע, "שבוע לאחר שנהרגו שני הַאֵהוּדִים על קרקעית הוואדי, באותו מקום ממש, יצאו שם מתוכו של העפר אחר הגשם פרחים קטנים כאלה, אדומים כמו טיפות דם. תיכף הבנתי שיש לזה קשר עם מה שאני אשמה בו: דם הַאֵהוּד שסָפַג העפר ההוא רק בגללי, בגללי..." היא שלתה לי, ישר מפיסה, איזה פרח מעוך, ואמרה: "זה הפרח." פָּחַד נורא נסתמן בפניָה, כמי שממתין לעונשו.

זיהיתי את הפרח בנקל, מיד היפרתי. שמו הבוטאני, כלומר בלטינית נוקשה של מגדיר-צמחי-בר, הוא שם ארוך מאוד, שובר-שיניים, *Helychrysum*, ואילו בעברית שלנו "דם המפפים". בכל חנופה נוהגות רויטל ואני לקוטפו שם בַּוֵּאדִי (הוואדי מול "הדסה", לא ההוא, עקוב-הדם), לשים באגרטל ליד חנופיית-הגפן, לזכר החשמונאים של אז ושל עכשיו. עוזי שלי הוא אחד מרבים, אם כי לי ולבתי הוא האחד שאין תחליף לו. עכשיו, שפאן בבית, בשכונת ג'לה שלנו, ברחוב הַאֲנָפָה שלא מזמן ירו עליו, נָחוג אצלנו חג-אורים על רקע הקאסאמים שנוחתים כמעט יום-יום על תושבי שדרות, אני מְתַקֶּשָה, מתקשה עד מאוד לא לשמוט כאותה פיסת "פוטו" שאבא של סאנא מצא במקום בו נורו בעלי וסגנו – את זיק האופטימיות, זה שלמרות מחשפי השינאה היוקדת, זאת שמשני עֲבָרָיו של הגבול, יפזר פה פרחים ולא דם. פלא ה-mi, הוא הקול השלישי הנוצָר מצירופם של do ו-sol למין הארמוניה, אותו over tone מיוחל וכמוה שכל הדיסונאנסים מתלכדים בו לתיקווה, נלחם בי בקושי הולך וגובר על מימוש אותו נס-פך-השָׁמָן: נס שקורטוב השפיות (אם נשאר בו עוד) איכשהו יספיק, להם ולנו, לזרות אור...

